

de omnibus, quia sub eodem fine continentur, scilicet, sub fine recte vincendi conformiter ad rationem, et sic habet unam rationem formalem sufficientem ad unitatem prudentiæ; sicut sufficit similis unitas ad unitatem artis, vel scientiæ licet circa plures materias versetur.

XV. Dices: Esto sit, tamen bene poterit prudentia talem statum habere, quod non extendatur ad omnes suas materias, licet de facto aliquas comprehendat, sicut potest dari scientia una quæ de se potest extendi ad plures conclusiones, de facto tamen non extenditur ad omnes, et sic poterit esse talis scientia sine connexionem omnium conclusionum; ergo et prudentia sine extensione ad omnes materias virtutum, et tunc non erunt annexæ illi omnes virtutes. Et sic solum quando prudentia est extensa ad omnes materias vel in sua ultima perfectione, et complemento petet connexionem omnium virtutum, quæ est sententia Vazquez, et Lorca.

XVI. Sed contra hoc instatur, et urgetur ex probatione minoris, in qua dicitur quod non potest recta intentio de fine (quæ præsupponitur ad prudentiam) haberi sine rectificatione omnium virtutum. Ex hoc enim constabit, quod prudentia non respicit solum materias omnium virtutum, sicut scientia conclusiones, sed sicut principia a quibus dependet prudentia, ut generetur. Virtutes enim morales, etsi sint habitus electivi et ad electionem recte faciendam tendat, tamen necessario debent supponere rectam intentionem, non solum circa bonum in communi, sed in eadem materia virtutis in qua debet fieri electio, verbi gratia, ad eligendum hic et nunc temperate comedere, vel tentationi libidinis resistere, supponi debet non solum affectus, et intentio ad bonum in com-

muni, sed etiam affectus ad temperantiam, et castitatem, ita ut pro nullo velit homo temperantiam, aut castitatem amittere; nisi enim ita fuerit firmatus affectus, nunquam poterit virtuose, et efficaciter consiliari de mediis, aut eligere illa, aut præcipere, qui sunt actus prudentiæ, nisi ineffaciter, et tepide, sicque deficiet sæpe in electionibus, et in mediis operandi virtutem, quia ex inefficaci amore alicujus finis in materia determinata non sequitur virtuosum, et efficax imperium, neque in eligendo, neque in exequendo. Iste autem affectus, quo homo afficitur ad bonum rationis in hac, vel illa materia determinata intendendo illam efficaciter, id est, taliter, quod pro nullo velit illam relinquere, debet provenire ab aliquo principio determinato, et non a sola voluntate indifferenti, aut a solo appetitu, seu voluntate boni in communi, quia nullum istorum sufficienter potest voluntatem inclinare in hoc bonum determinatum, ut efficaciter illud intendat, cum solum sit de bono in communi, aut indifferenter ad bonum, vel malum se habeat. Non est autem aliud principium a quo proveniat illa intentio, nisi illa virtus, quæ tractat de illa materia, verbi gratia ad intendendum, et afficiendum voluntatem ad castitatem, virtus castitatis; ad intendendum dura et afficiendum ad justitiam, virtus justitiæ. Ejusdem enim virtutis est in sua materia afficere ad bonam intentionem et inclinare ad bonam electionem, moderarique illam, præsertim quia etiam in virtutibus, quæ moderantur passiones inchoatur a voluntate habente affectum moderandi illas, consummaturque in appetitu elicente passiones ipsas moderatas.

XVII. Ex hoc ergo probatur præcedere debere ante prudentiam rectificationem istam secundum inten-

tionem in materiis omnium virtutum, ita ut tales rectæ intentiones se habeant ut principia, quibus generatur prudentia, et sic debent colligari omnes virtutes cum prudentia, non solum quando prudentia se extendit ad omnes materias virtutum, et in illis se exercet, sed etiam quando ipsa prudentia in sua substantia, et specie generatur. Et ratio est, quia prudentia est directiva mediorum in ordine ad electionem, et ad consiliandum de mediis in materia morali; ergo supponere debet rectam intentionem, quia hæc necessario antecedit electionem per modum principii, et similiter antecedit consilium, nemo enim consiliatur de mediis ex præsuppositione alicujus finis, iste autem habetur per intentionem. Rursus prudentia illa est virtus directiva omnium virtutum moralium, seu totius materiæ moralis, et ægibilis; ergo debet supponere intentionem rectificatam circa omnem materiam moralem, quia circa omnem illud debet supponi rectificata intentio, circa quod potest esse directio prudentiæ: ergo ut generetur prudentia de se, et ex sua formali ratione directiva omnium virtutum, debet præsupponi affectus, et intentio rectificata circa omnes illas materias. Non potest autem rectificari circa omnes materias intentio, nisi sint colligatæ omnes intentiones rectificantes circa tales materias, et consequenter omnes virtutes, quæ rectificant affectus, et intentiones in suis materiis, licet non supponatur exercitium electionum omnium; ergo colligatæ debent esse omnes virtutes, non solum quando prudentia est in ultima perfectione, et complemento, seu in tota sua extensione, quantum ad exercitium electionum, sed etiam quando ipsa prudentia habet ex sua specifica ratione formali esse directiva omnium electionum, et consequenter præ-

supponere omnem rectam intentionem in materiis virtutum, quod est ipsas esse colligatas ex parte affectus, et in proxima dispositione ut generentur, et acquirantur modico exercitio, si materia occurrat, ut affirmat S. Thomas in hac quæstione LXV, articulo primo ad primum.

XVIII. Et ex hoc deducitur secunda ratio, seu fundamentum supra insinuatam. Nam virtutes morales tendunt, et dirigunt hominem ad obtinendum unum finem proprium hominis, qui est vivere secundum rationem. Ergo necessario debet in hoc fine colligari omne illud sine quo talis finis obtineri, et haberi non potest. Nam qui intendit unum finem, necessario unit, et colligit in illo, et attingit omne medium, sine quo talis finis haberi non potest. At qui non habet aliquam ex virtutibus, sed deficit in illa, deficit in aliquo sine quo talis finis haberi non potest; qui enim: *Delinquit in uno factus est omnium reus*, eo quod ex defectu, et peccato aliquo circa aliquam virtutem amittitur finis, tum supernaturalis, tum naturalis rectitudinis, quia manet aversus quis a Deo, et sine integritate rationis; ergo ex amissione, et defectu alicujus virtutis amittitur finis debitus, et rectitudo ejus, et consequenter supposito fine recto ad quem necessario tendit quælibet virtus, oportet quod omnes virtutes sint connexæ, quia ex cujuslibet defectu deficit ille finis ad cujus integritatem per se, et essentialiter ordinantur virtutes, et sine illis non habetur.

XIX. Ad quod etiam facit, quod virtus aliqua non solum potest corrumpi a suo contrario directo, verbi gratia justitia ab injustitia, temperantia ad intemperantiam, sed etiam a vitio alteri virtuti opposito, ut patet cum aliqua mulier intemperate vivit, non ex amore libidinis (quam

potius horret) sed ex motivo cupiditatis. Et iudex qui corrumpit justitiam ex motivo avaritiæ, vel lasciviæ, non ex amore injustitiæ vere injustus est, sicut illa mulier intemperans. Ergo ut virtus aliqua conservetur, et non corrumpatur, non solum indiget præservari a suo contrario, sed etiam a vitiis contrariis aliis virtutibus. Qui autem se præservat ab illis vitiis, debet habere virtutes illas eis oppositas. Ergo ad conservationem unius virtutis, omnes aliæ necessariae sunt, et sic connexæ esse debent omnes.

XX. Dices: Non potest materia unius virtutis moralis pertinere ad rectam intentionem, sed solum ad rectam electionem, quia objectum virtutis moralis, seu materia non est finis (sicut est objectum virtutum theologalium) sed est aliquid circa finem, et eligibile; ergo male ponimus pertinere ad virtutes morales intentionem in sua materia morali, et non solum electionem, et ratione intentionis præcedentis prudentiam uniri, et connecti omnes virtutes. Respondetur virtutes morales versari quidem circa electionem mediorum, sed non repugnare quod illa media sint etiam fines, non quidem ultimi, sicut est finis circa quem versantur virtutes theologicæ, sed intermedii, et ratione hujus sunt capaces actus intentionis, non quidem intentionis, quæ versetur circa ultimum finem, sed circa finem intermedium, eo quod materia moralis virtutis non est pure utilis, sed etiam bona in se, et ratione sui appetibilis.

XXI. Explicationes sanctorum quas affert Vazquez sunt nullius momenti. Nam quod attinet ad S. Ambrosium, prius loqui de virtutibus indiscriminatim, et indefinite dicendo, quod connexæ sibi sunt, concatenatæque virtutes, quæ locutio nullam virtutem excludit, sed om-

nes comprehendit, quia illa indefinita æquivalet universali. Cum ergo postea addit Ambrosius: « Ut qui unam habet, plures habere videatur, » de eisdem pluribus loquitur de quibus antea locutus fuerat; ergo si indefinite dixerat de virtutibus, quod erant connexæ, ita et plures indefinite dicit haberi ab eo qui unam habet, et hoc est idem atque habere omnes.

XXII. Quod vero attinet ad S. Hieronymum, sciendum est ipsum docere hanc sententiam de connexione virtutum in commentariis super Isaïam, cap. xvi, ad illa verba: *Super hoc venter meus quasi cithara sonabit ad Moab*, comparans consonantiam virtutum harmoniæ chordarum in cithara, et super caput lvi, parum post initium. In illo autem loco ex primo dialogo contra Pelagianos, introducit ibi Hieronymus duas personas colloquentes, Critobulum nomine Pelagianorum, Atticum nomine catholicorum. Et Critobulus dicit: « Et quomodo legimus qui unam habuerit, omnes videatur habere virtutes? » Et respondet Atticus: « Participatione, non proprietate; » sed quia dixerat Critobulus: « Et quomodo legimus, etc. » Quo verbo significare videbatur hoc legi in Scriptura, urget deinde Atticus, dicendo: « Hoc quod legisse te dicis, ubi scriptum sit nescio. » Et cum Critobulus respondisset hanc esse sententiam philosophorum, respondet Atticus, sed non Apostolorum, non quia neget hanc esse veram sententiam, sed ut responderet illi dicto quod hoc non legebatur in Scripturis, quia Scriptura non exprimit omnes virtutes esse connexas. Cum autem responsio illa nomine Attici sit sententia Hieronymi, et in illa admittat omnes virtutes esse connexas participatione, non proprietate, potest intelligi quod participatione gratiæ habet

omnes, non proprietate, id est, propriis viribus, hoc enim ibi intendebat Hieronymus contra Pelagianos. Sed hoc modo non solum omnes, sed nec unam habet homo proprietate, id est, ex propriis viribus, frustra ergo applicatur hoc omnibus. Quare legitimus sensus Hieronymi ex ejus verbis colligitur, quia dicit sic: « Participatione, non proprietate, necesse est ut singuli excellent in quibusdam, » illa enim causalis sensum declarat Hieronymi, quod non sunt omnes virtutes ita entitative connexæ, ut in eodem gradu, et æqualitate omnes habeantur, licet in participatione, saltem prudentiæ, et in proxima dispositione ut habeantur in proprietate, et entitate simul sint connexæ, ut sequenti dubio explicabitur.

XXIII. Quod attinet ad Augustinum non potest dici ibi solum obiter locutum, cum tam expresse loquatur. In illa vero epistola xxix, in principio admittit quidem Augustinus virtutes esse connexas; postmodum vero docere videtur unam virtutem posse haberi sine alia, sed tamen indicat se loqui de actibus potius quam de habitibus, actus autem constat non esse ita inter se conjunctos, ut non possit unus elici sine alio, ut quotidie videmus quod exercetur quis in una virtute, sine hoc quod recordetur alterius. Quod autem loquatur de actibus virtutum Augustinus potius quam de habitibus, patet ex ejus verbis: « Ita, inquit, sunt animæ intentiones, sicut corporis membra, quorum aliud illuminatur magis, aliud minus, aliud omnino caret lumine, ita profecto illustratur magis piæ charitatis affectus in alio actu, in alio vero minus, in alio nihil, secundum quod potest diu habere aliam virtutem, et aliam non habere, et aliam magis, aliam minus habere. » Quod intelligitur de ipso exercitio, et actu, sci-

licet, quod potest habere aliam virtutem, aliam non habere secundum exercitium, cum enim immediate ante loqueretur de actu in quo magis, vel minus, vel nihil illustratur piæ charitatis affectus, quando statim subdit illa alia verba: « Secundum quod potest diu habere aliam virtutem, et aliam non habere, » ly secundum quod est restrictivum, et facit sensum quod secundum id quod dixerat, scilicet secundum actum, seu exercitium potest habere unam virtutem, et aliam non habere, non secundum habitum.

XXIV. Objicies ex Scoto: Nam virtutes ideo sunt connexæ inter se, quia integrant unum bonum rationis, seu statum perfectum vivendi secundum rationem, sed in his, quæ integrant unum totum non est necesse quod singulæ partes sint connexæ, ut patet in toto corporali, quod ex suis partibus constat, ut corpus ex membris, et tamen non est necesse quod omnia membra sint connexa, quia potest corpus esse sine manu, aut sine oculo; ergo etiam totum spirituale, seu morale potest esse sine aliqua parte, seu virtute.

XXV. Confirmatur primo, quia vitia non sunt connexa inter se, etiam si homo in peccando habeat unum finem ultimum, scilicet se ipsum, ergo neque virtutes necessario connexæ sunt, etiam si ad unum finem rationis ordinentur. Et scientiæ, et artes non sunt connexæ inter se, licet habeant eundem habitum principiorum, a quo pendent. Et multæ etiam virtutes non sunt actu existentes cum aliis, et consequenter neque connexæ, sicut virginitas deesse potest conjugatis, et tamen reliquas virtutes habere; et liberalitas, et magnificentia desunt pauperi, et tamen habet alias virtutes. Et idem est si unus se exerceat circa materiam unius virtutis, et non alterius. Defuerunt etiam Christo

fides, spes, et pœnitentia, et in Angelis non sunt pœnitentia, temperantia, castitas, fortitudo, et aliæ virtutes, quæ versantur circa passiones; ergo non sunt connexæ omnes virtutes ex sua natura, et formali ratione.

XXVI. Confirmatur secundo, quia ex opposita sententia sequuntur duo magna inconvenientia. Primum, quod acquirantur omnes virtutes unico actu, seu unica acquisitione unius virtutis, etiam si homo non se exerceat nisi in una materia. Nam si omnes sunt connexæ; ergo una non stat sine alia; ergo cum acquiritur una, verbi gratia liberalitas per aliquas donationes, statim erit ille homo castus, et justus, et fortis, et religiosus, etc. quod est absurdum, et contra experientiam. Secundum est, quia si virtutes sunt connexæ inter se, prius erunt virtutes quam connectantur, si quidem quod connectitur cum alio virtus est, et rursus ad hoc connectuntur, ut sint virtutes; ergo committitur circulus si ponitur ista connexio virtutum in ratione virtutis.

XXVII. Respondetur quod virtutes se habent ut partes componentes unum statum integrum, et perfectum rationis, et sic ex sua formali, et propria ratione, et per se loquendo requirunt connexionem; et habent illam in ipsa ratione prudentiæ, et in proxima dispositione acquirendi illam, licet per accidens, et materialiter, seu ex parte materiæ non semper illam habeant, ut statim dicemus dubio sequenti et docet S. Thomas in hac questione LXV, articulo secundo ad primum. Quare sicut partes, et membra corporis de se habent, et petunt connexionem in ipso composito ratione animæ, et formæ in qua uniuntur, et quando corpus est in statu perfecto habent illam, licet per accidens ex defectu materiæ, vel dispositionum possit ali-

qua pars deesse, et non possit de novo acquiri: sic in virtutibus contingit quod ipsæ de se, ex sua formali ratione petant connexionem in statu suo perfecto, et ratione prudentiæ regulantis illas, licet per accidens, et in statu aliquo imperfecto possit aliqua deesse, vel etiam non acquiratur, nec exerceatur ex defectu materiæ non occurrentis, nec ex defectu formæ, seu rationis formalis id postulantis.

XXVIII. Ad primam confirmationem respondetur, et primo est disparitas inter vitia, et virtutes, quod vitia sunt defectus rationis a debita mensura, non perfectiones integrantes eam. Unde cum deficient ab unitate regulæ, et mensuræ, non habent aliquam rationem in qua uniuntur, sed potius unde dissolvantur in multipliciter, sicut enim a veritate speculativa, quæ consistit in indivisibili, contingit deficere per multipliciter, ita in veritate practica, et regulatione actionum proceditur, quod ad consummandam, et integrandam istam regulationem fit reductio ad unitatem; quæ vero ab ista regulatione deficient, etiam ab unitate, et indivisibilitate recedunt, et sic ex ipsa ratione vitii, quod est deficientia a regula, vitia non dicuntur connexionem, et unitatem, sed dissolutionem, et multipliciter. Et hoc magis constat, considerando quod vitia neque ratione materiæ uniuntur, cum possit quis exerceri in una materia peccati, verbi gratia luxuriæ, et non in alia, verbi gratia injustitiæ. Neque ex parte prudentiæ, quia vitia non regulantur ab una prudentia, aut ab una regulatione, sed sine iudicio, et consilio recto errando ducuntur. Neque ex parte unius finis, quia finis peccantis, qui est amor proprius non indiget ad sui consecutionem omni vitio, sed in quolibet potest stare. Denique contingit

vitia esse contraria, ut prodigalitas, et avaritia, et de se non sunt in medio, sed in extremis per defectum, vel recessum; ergo non sunt connexa si sunt contraria.

XXIX. Secundo, disparitas inter scientias, et artes ex una parte, et virtutes ex alia ponitur a D. Thoma in articulo primo, solutione ad tertium, quia virtutes intellectuales versantur circa diversas materias, quæ ad invicem non sunt ordinatæ, quia una non infertur ex alia, nec dependet ab alia. Tota autem connexio in intelligibilibus est penes illationem, et discursum. Unde quotiescumque inter unam veritatem intelligibilem, et aliam non potest esse illatio, nec dependentia unius ex alia, non est connexio. Et sic cum diversæ veritates scibiles ita se habeant, quod multæ non inferuntur, neque dependent ex aliis, neque connexionem habent inter se, sicut veritates artis sutoriæ non dependent a carpentaria, vel cæmentaria, neque veritates arithmetica a metaphysica, vel e contra. At vero virtutes morales dependent a regulatione prudentiæ, et rursus hæc recta regulatio prudentiæ dependet a recta intentione circa omnes materias morales, quia ex cujuslibet corruptione potest corrumpi, et hoc ideo est, quia in istis regulationibus moralibus voluntas et intellectus ad invicem se movent, et ab invicem dependent, et ita connectuntur ad invicem, quia est mutua dependentia, nec potest stare illa regulatio, et illa finis perfecti consecutio, si ex aliqua parte deficit, eo quod bonum et perfectio moralis consistit in integritate, sicut dependentia veritatum in illatione, integritas autem vitæ ex quacumque depravatione destruitur, et sic omnium depravationem excludit; ergo omnes virtutes includit.

XXX. Tertio, circa illas virtutes

in quibus aliquis se non exercet, vel quarum materia sibi non occurrit, aut impossibilis redditur, ut virginitas corruptæ, fides beato, pœnitentia Christo, dicimus quod connexio virtutum intelligitur semper in eo statu, et modo quo sunt possibles. Aliquæ enim virtutes sunt absolute possibles subjecto, aliquæ solum pro aliquo statu, vel ex aliqua suppositione; aliæ sunt omnino extraneæ, aut impossibiles subjecto. Nam, verbi gratia, virtutes supernaturales non sunt connexæ in statu puræ naturæ, sed supposita elevatione ad illum finem, neque fides est debita, nisi pro statu viæ; neque lumen gloriæ, nisi pro statu patriæ; neque pœnitentia nisi supposito peccato aut capacitate peccati in persona; neque virtutes moderativæ passionum, nisi in hominibus, non in Angelis; nec enim loquimur, nisi de virtutibus humanis.

XXXI. Et in summa, virtutes sunt connexæ in subjecto et statu capaci, et secundum terminos habiles, non extra illos. Quando autem subjectum est capax talis virtutis, sed deest materia in qua se exerceat, ut materia magnificentia in paupere, virginitatis in corrupta, tunc non potest acquirere habitum talis virtutis in actu ex parte exercitii, et ex parte ejus quod est materiale in virtute, sed potest acquirere ea virtute quoad formale virtutis, scilicet quoad electionem internam, et promptitudinem animi, quod est dispositus ad exercendum se in illa materia si occurreret. Et hoc est quod dicit S. Thomas in articulo primo hujus questionis LXV ad primum, quod potest quis habere virtutes morales sine hoc quod habitus aliquarum virtutum habeat actu, sed habet eas in potentia propinqua, ita quod occurrente materia earum, modico studio eas acquireret. Intelligitur enim quod non habet eas actu, sed